

РЕЙ БРЕДБЕРІ

≡ 100 ≡
ОПОВІДАнь

ТОМ ДРУГИЙ
У ДВОХ КНИГАХ

НК® Богдан

Фіннеган

Сказати, що справа Фіннегана переслідує мене все життя, означає вельми недооцінити значущість подій, які, зрештою, і призвели до фінальної трагедії. Тільки зараз, коли мені минув сьомий десяток, наважуюся я записати цю історію. І нехай у враженого поліцейського буде привід, схопивши кайло та заступ, або бігти відкопувати мою правду, або ж, навпаки, поховати мою брехню.

Факти такі:

Троє дітей заблукали та зникли. Їхні тіла знайшли в гущавині Чесемського лісу, й на жодному не було виявлено ознак насильницької смерті. Однак із них висмоктали всі життєві соки. Зосталася тільки шкіра — діти скидалися на збляклі ягоди винограду, які палюче сонце до краю висушило бездошовим літом.

Щойно збідовані рештки нещасних дітей були знайдені, відразу ж поповзли свіжі чутки про вампірів та інших почвар зі схожими кулінарними уподобаннями. Такі міфи завжди йдуть услід за фактами, від яких волосся на голові стає дибки. Патякали, що лише цвинтарна потворра здатна зжерти та знищити три життя, а ще не один десяток — занапастити.

Дітей поховали у найсвятішій землі. А невдовзі після цього сер Роберт Мерривезер, гідний претендент на посаду Шерлока Голмса — і котрий тільки через скромність відмовлявся від цього титулу — пройшов крізь десять дюжин дверей своєї старовинної садиби та рушив на пошуки жажного викрадача життів. Додам, що з собою він узяв ще й мене — нести бренді та парасольку, а ще попереджати про підступні чагарники, які чатують на подорожніх у тому темному та загадковому лісі.

Сер Роберт Мерривезер, кажете?

Саме так. А ще сто та ще дванадцять чудових дверей у його замкнутому будинку.

Чи користувалися тими дверима? Лише кожними дев'ятьми. Як же вони опинилися в старій садибі сера Роберта? Колекціонер дверей, він сам замовляв їх з Ріо, Парижа, Рима, Токіо та Центральної Америки. Розжившись новим екземпляром, він чіпляв двері так, щоб їх можна було роздивитися з обох боків на стінах верхніх або нижніх покоїв. А потім влаштовував екскурсії цими химерними порталами

для схиблених на антикваріаті дурнів, які умлівали над чи то вибагливо розцяцькованими, чи то надміру лубочними зразками. Захоплювалися дверима доби рококо або ж Першої Імперії¹ — тими, що їх викинули племінники Наполеона, або ж конфіскованими в Германа Герінга² (той свого часу добряче понишпорив Лувром³). Інші, поточені піщаними бурями Оклахоми, приїжджали на вантажівках. Вони були загорнуті в яскраві плакати мандрівних атракціонів, яких поховала в собі запліюжена пуста Америки 1936-го. Уявіть найогидніші двері — і ви знайдете їх тут. Уявіть найкращі двері — в нього є і вони: красу надійно сховано за порталами забуття.

Я приїхав подивитися на двері, а не на смерті. За його розпорядженням — чи то пак, наказом — я, згораючи від цікавості, придбав квиток на пароплав, а коли приїхав, то побачив, що сера Роберта ваблять не сотні дверей, а одні-єдині надзвичайно темні двері. Таємничий портал, не викритий донині. А під ним? Могила.

Сер Роберт поспіхом провів велику екскурсію: відчиняв і зачиняв двері, привезені з Пекіна або вкрадені з Нантакета⁴; були ще й такі,

¹ Перша Французька імперія (Le Premier Empire, 1804–1815) — епоха імперії Наполеона Бонапарта у Франції, яка замінила Французький консулат. Перша імперія бере початок 18 травня 1804 року з оголошення Наполеона Бонапарта «імператором французів» під іменем «Наполеон Перший», а закінчується квітнем 1814 р., коли Наполеон зрікся престолу і був засланий на острів Ельба.

² Герман Герінг (Hermann Göring, 1893–1946) — німецький політичний, державний і військовий діяч часів Третього Райху. Найближчий соратник Адольфа Гітлера, так званий «наці номер два», другий після Гітлера військовий і економічний керівник Третього Райху. Один із головних військових злочинців нацистської Німеччини. Засуджений на Нюрнберзькому процесі до страти через повішення, однак за кілька годин до її виконання він проковтнув ампулу з ціаністим калієм.

³ Лувр (Musée du Louvre) — один із найбільших музеїв світу, розташований на правому березі Сени в першому окрузі Парижа. Музей Лувр демонструє 35 000 експонатів, від найдавніших часів до 19 століття на площі понад 60 000 м². Починаючи з 2008 р., експонати музею розділені на 8 колекцій: Стародавній Схід, Стародавній Єгипет, Стародавня Греція, Етрурія та Рим, Мистецтво ісламу, Скульптури, Предмети мистецтва, Образотворче мистецтво, Графічне мистецтво.

⁴ Нантакет — острів в Атлантичному океані. Наприкінці XVIII ст. відіграв провідну роль в китобійному промислі. До його порту було приписано 125 китобійних щун. Події роману Германа Мелвілла «Мобі Дік» починаються саме на цьому острові, оскільки до Нантакетського порту було приписано «Пекод» корабель, на якому капітан Ахаб вирушає на полювання за білим китом. У 1956 р. роман було екранізовано; сценарій написав Р. Бредбері. Робота над фільмом велася в Ірландії. Свої враження від процесу зйомок та цієї країни Бредбері описав у так званому «Ірландському циклі оповідань», які згодом об'єднав у роман «Зелені тіні, білий кит».

які довго лежали під згарищами Етни¹. Однак серце його, зболіле та хворе, перебувало далеко від цих, здавалося би, приємних оглядин.

Він розповідав про весняні дощі, які скропили землю й увібрали її в зелень, аби лишень у хорошу погоду люди могли піти на прогулянку й одного дня знайти тіло хлопчика, з якого висмоктали життя через два маленьких порізи на шії, а два тижні потому — тіла двох дівчаток. Люди гукали поліцію й з горя напивалися в барі, обличчя їхні хмурніли й блідли. Мама зачиняли дітей у будинках, де татусі читали їм лекції про смерть, що причаїлася в Чесемському лісі.

— Чи підете ви зі мною, — зрештою запитав сер Роберт, — на дивний і дуже сумний пікнік?

— Піду, — відповів я.

Тієї безрадсної неділі ми застїгнули дошовики, спакували в кошик сандвічі та червоне вино і рушили до лісу.

Доки ми спускалися схилом у вологий морок лісу, в нас було досить часу, аби пригадати, що писали в газетах про знекровлену плоть зниклих дітей; про те, як поліція сотню разів марно прочісувала хащі, а в прилеглих обійстях намертво зачиняли двері, щойно сонце скочувалося на захід.

— Дощ. Прокляття. Дощ! — сер Роберт, плохенький і немічний старий, звів до неба бліде обличчя, і його сиві вуса затремтіли над тонкими вустами. — Наш пікнік *ніде прахом!*

— Пікнік? — сказав я. — Наш убивця приєднається до трапези?

— Молюся Богу, щоби приєднався, — відповів сер Роберт. — Так, молюся Богу, щоби приєднався.

Ми йшли крізь сповнені туманом і тьмяними сонячними променями ліси та галявини, аж доки не забрели у німотну пущу, де звуки вмирили, б'ючись об вологу стіну сплетених дерев і зеленавий моховий килим, що вистилав дерен і горбочки. Весна ще не дісталася до голих дерев. Сонце скидалося на арктичний диск — відсторонений, холодний, майже мертвий.

— Ось це місце, — зрештою мовив сер Роберт.

— Тут знайшли дітей? — запитав я.

— Їхні тіла були порожні, як сама порожнеча.

Я глянув на галявину та подумав про дітей. І про людей, котрі при голомшено застигли над ними, і про поліцію, яка прибула, аби пошепки порадитися, понишпорити та розгублено поїхати геть.

— Вбивцю не піймали?

— Не цього розумника. Наскільки ви спостережливий? — запитав сер Роберт.

¹ Етна (італ. Etna або Mongibello) — діючий вулкан на острові Сицилія заввишки бл. 3380 метрів. Тепер це найвищий і найактивніший вулкан Європи.

— На що саме потрібно звернути увагу?

— Є тут одна заковика, і саме її поліцейські прогавили. У них були ідіотично антропоморфні погляди на це криваве місиво, тому слідчі шукали вбивцю з двома руками, двома ногами, в костюмі і з ножом. Ідея про людську природу злочинця так затьмарила їм розум, що вони не помітили один неймовірний, але очевидний факт щодо цього місця. *Отже!*

Він легенько стукнув тростиною об землю.

Щось трапилось. Я витріщився на мох.

— Ану ще раз, — прошепотів я.

— Ви *бачили* це?

— Здається, я бачив, як відчинився і зачинився крихітний потаємний люк. Дайте мені, будь ласка, вашу тростину.

Він дав мені тростину, і я стукнув нею об землю.

І знову повторилося те саме.

— Павук! — вигукнув я. — Втік! Боже, як же швидко!

— Фіннеган, — пробурмотів сер Роберт.

— Що?

— Знаєте стару приказку: сидів тут, пробіг там Фіннеган. Ось, погляньте.

Сер Роберт кишеньковим ножиком розкопав ґрунт, вирізав шматок дерену, трохи обтрусив його, щоби показати мені якесь гніздо. Павук панічно заметався, а відтак упав на землю.

Сер Роберт простягнув мені гніздо.

— Неначе сірий оксамит. Доторкніться. А цей малий — спеціаліст з моделювання. Зробив крихітну замасковану схованку, де завжди сидить напоготові. Звідти добре чути, як повзе муха. А тоді павук раптово вискакує, хапає здобич, тягне до себе та *грюкає* дверцятами!

— Не знав, що ви любите Природу.

— Ненавиджу її. Та все ж маю багато чого спільного з цим метикованим малим. Двері. Завіси. Я вже мовчу про інших павукоподібних. Саме любов до дверей надихнула мене на вивчення цього неймовірного теслі, — сер Роберт вказав тростиною на кріплення павутини. — Яка вправність! І *все* це пов'язано з трагедією.

— Вбиті діти?

Сер Роберт кивнув.

— Ви не помітили нічого дивного в цьому лісі?

— Він надто тихий.

— Тихий! — сер Роберт слабо посміхнувся. — *Безмір* тиші. Ні вам звичних птахів, жуків, цвіркунів чи жаб. Ані шелесту, ні гамору. Поліцейські не помітили цього. Та й із якого побиту мали помітити? Але саме відсутність звуків та рухів наштовхнула мене на божевільну теорію щодо цих убивств.

Він грався з неймовірною конструкцією, яку тримав у руках.

— А що б ви сказали, якби змогли уявити дуже *великого* павука у справді гігантській схованці? Коли дитина на бігу чує, як хтось засмоктує повітря в себе, як щось її хапає, а відтак вона зникає з глухим звуком. Що скажете? — сер Роберт уважно розглядав дерева. — Ви гадки та побрехеньки? Хоча, зрештою, чому б і *ні*? Еволюція, селекція, зростання, мутації і — ш-ш-шух!

Він знову стукнув тростиною по землі. Люк відчинився й зачинився.

— Фіннеган, — мовив він.

Небо потемніло.

— Дощ! — глипнувши на хмари холодним поглядом сірих очей, він простягнув руку, либонь, щоби доторкнутися до зливи. — Чорт! Павукоподібні ненавидять дощ. І наш великий темний Фіннеган також.

— Фіннеган! — роздратовано вигукнув я.

— Так, я *вірю* в нього.

— Павук, більший за *дитину*?

— *Вдвічі* більший.

Холодний вітер війнув на нас мрякою.

— Господи, я ненавиджу відступати. Мерщій, перш ніж ми підемо геть. *Сюди*.

Сер Роберт відгріб палицею сухе листя, виставляючи напоказ дві сіро-коричневі кулі.

— *Що це?* — схилився до них я. — Старі гарматні ядра?

— Ні. — Він розколов сіруваті кулі. — Всього-на-всього ґрунт.

Я доторкнувся до розбитих грудок землі.

— Це наш Фіннеган викопує, — пояснив сер Роберт. — Щоби вирити свій тунель. Він розбиває землю великими граблеподібними хеліцерами¹, ліпить кулі, переносить їх щелепами і викидає по той бік діри. — На тремтячій долоні сер Роберт простягнув з півдужини дрібних грудочок. — Це нормальні кульки, які викидають з крихітних тунелів. Майже іграшкові. — Він торкнув палицею величезні кулясті форми біля наших ніг. — А тепер поясніть мені *ці!*

Я зайшовся сміхом:

— Мабуть, то *діти* зліпили їх із багнуки.

— Дурниці! — роздратовано вигукнув сер Роберт, позираючи то на дерева, то на землю. — Богом присягаюся, десь тут огидна почвара вистежує нас з-під оксамитового люка. Може, ми взагалі на ньому *стоїмо*. Господи, ну годі витріщатися! Край його дверей — нерівні. А він талановитий архітектор, цей Фіннеган. Геній камуфляжу.

¹ Хеліцери — перша пара головних кінцівок у хеліцерових, використовується як щелепи для захоплення та розривання здобичі. Складається з 2-3 члеників, які часто закінчуються клешнею.

Сер Роберт і далі захоплено марив про темну землю, павука, його тонкі лапи та невиситимий рот, а вітер тим часом, завиваючи, хилитав гілля дерев.

Раптом сер Роберт підняв вгору тростину.

— Ні! — закричав він.

Я не мав часу обернутися. Плоть закам'яніла, а серце спинилося.

Щось вчепилося мені в спину.

Мені здалося, ніби я чую, як відкорковують величезну пляшку чи відкривають люк. Щось огидне повзло вниз по моєму хребту.

— Сійте! — закричав сер Роберт. — Негайно!

Він наніс удар своєю тростиною. Я лантухом упав на землю. Він скинув те щось із моєї спини, а тоді підняв.

Виявилось, що вітер зламав суху гілляку та швиргонув її на мене.

Тремтячи всім тілом, я важко піднявся.

— Безглуздя, — повторив я з дюжину разів. — Безглуздя. Чорт забирай, цілковите безглуздя.

— Безглуздю — ні! Бренді — так! — промовив сер Роберт. — Хочете бренді?

Небо над нами тепер було абсолютно чорним. Ринула злива.

Одні двері змінювалися іншими, а ті — ще одними, й ось ми на решті в кабінеті сера Роберта в його маєтку. Тепла, багата кімната, в якій полум'я тліло в легкому протязі каміна. Ми жадібно заковтували сандвічі, чекаючи, коли припиниться дощ. Сер Роберт припускав, що той закінчиться до восьмої вечора, і ми у світлі місяця з великою нехиттю могли би повернутися до Чесемського лісу. Я пам'ятав про гілляку, що впала, пригадував її павучий дотик і п'янів як від вина, так і від бренді.

— Тиша в лісі, — промовив сер Роберт, доїдаючи вечерю. — Який убивця міг би створити таку тишу?

— Надзвичайно розумна людина з безліччю отруєних приманок і з достатніми запасами інсектицидів могла б убити кожну пташку, кожного кролика, кожну комаху, — відповів я.

— Навіщо їй це робити?

— Аби переконати нас, що десь неподалік є величезний павук. Щоби вдосконалювати свої лиходійства.

— Тишу помітили тільки ми з вами. Поліція не звернула на неї жодної уваги. Навіщо вбивці йти на всі ці труднощі просто так?

— Ви би ще запитали, *навіщо* йому вбивати.

— А от цього, мабуть, не питав би, — сер Роберт запив їжу добрим ковтком вина. — Істота з ненажерливою пащекою спустошила ліс. Коли не залишилося більше нічого, вона заходилася красти дітей.

Тиша, вбивства, засилля павуків-каменярів¹, величезні земляні кулі — все *сходиться*.

Рука сера Роберта поповзла по столу — справжнісінький тобі вимитий, наманікюрений павук. Спинившись, він склав тонкі долони у чашу.

— На дні павучого лігва є звалище, куди господар скидає рештки комах, якими він ласував. Уявіть собі звалище нашого Великого Фіннегана!

Я уявив. Перед очима постали гігантська істота з безліччю ніг, причеплена до темного люка під лісом, і дитина, яка бігла в присмерку, наспівуючи щось. Раптом хтось засмоктує повітря в себе — і пісенька обривається, не лишаючи по собі нічого, окрім спорожнілої просіки та глухої луни від зачиненого люка. А під темною землею вовтузиться павук: крутить, заплітає павутиною оглушену дитину, тихо оркеструючи своїми лапами.

На що буде схоже звалище такого павука? Рештки яких численних банкетів гнитимуть там? Я затремтів.

— Дощ припиняється, — схвально кивнув сер Роберт. — Назад до лісу. Я тижнями малював карту цього клятого місця. Всі тіла було знайдено на одній і тій же галявині. Саме туди вбивця, якщо то була людина, приходив! А, може, там, у гробниці, живе незвичайний шовкопряд, майстер земляних тунелів, творець дивовижних дверей.

— Мені *обов'язково* все це слухати? — запротестував я.

— Слухайте далі, — сер Роберт допив останній бокал бургундського. — Викинуті тіла бідних дітей знаходили з інтервалом у тринадцять днів. Це означає, що кожні два тижні наш огидний восьминогий мисливець має їсти. Сьогодні — чотирнадцята ніч з тих пір, як від останньої дитини не знайшли нічого, окрім шкіри. Сьогодні наш непримітний друг *повинен* бути вельми голодним. Отож! Не мине навіть години, як я познайомлю вас із Фіннеганом, великим і жахливим!

— І все це, — промовив я, — змушує мене ще раз випити.

— Я йду, — сер Роберт ступив крізь одні з дверей часів Людовіка Чотирнадцятого², — на пошуки останніх, найогидніших дверей у моєму житті. Ви йдете зі мною?

— Так, чорт забирай, я йду!

Сонце сіло, дощ минув, і хмари розвіялися, щоби явити холодний, тривожний місяць. Ми йшли, занурені у власну тишу, яка була части-

¹ Павуки-каменярі належать до родини мігаломорфних павуків (Mygalomorphae) із великими хеліцерами і водяться як у Старому, так і в Новому Світі.

² Людовик XIV Король-Сонце (фр. Louis XIV, 1638–1715) — французький король, який правив Францією з 1643 по 1715 р. Отримав при народженні ім'я Людовик Богоданий, відомий також як «король-дитя», а потім — «король-сонце». Був покровителем мистецтв і наук.

ною тиші втомлених стежин і просік, а тоді сер Роберт тицьнув мені в руки маленький срібний пістолет.

— Навряд чи він вам допоможе. Вбивство величезного павука — нелегке завдання. Важко здогадатися, коли слід зробити перший постріл. Якщо не влучити — другого шансу вже не буде. Кляті створіння — що великі, що маленькі — рухаються *блискавично!*

— Дякую, — я взяв зброю. — Мені треба випити.

— Авжеж, — сер Роберт простягнув мені срібну баклажку для бренді. — Пийте, скільки треба.

Я хильнув дещицю.

— А ви?

— У мене є власна баклажка, — сер Роберт підняв її. — Для особливої нагоди.

— На що ви чекаєте?

— Я мушу заскочити чудовисько зненацька і тому, коли натраплю на нього, маю діяти на тверезу голову. За чотири секунди до того, як воно мене схопить, я сьорбну цього чарівного «Наполеона»¹, присмаченого неприємним сюрпризом.

— Сюрпризом?

— Ох, не поспішайте. Ви все побачите. Так само як і цей підступний душогуб. А тепер, шановний, нам потрібно розділитися. Я піду цією дорогою, а ви — тією. Не заперечуйте?

— Які заперечення, якщо я до смерті наляканий? Що це?

— Тримайте. На випадок, якщо я зникну, — він простягнув мені скріплений печаткою лист. — Прочитайте листа вголос констеблю. Це допоможе визначити, де знаходимось я та Фіннеган. Хтось втрачає, хтось знаходить.

— Будь ласка, без подробиць. Я почуваюся останнім йолопом, тому що поплівся за вами, в той час коли Фіннеган, якщо він існує, сидить у теплі, десь під нашими ногами, і ще й примовляє: «Ці ідіоти наді мною, бігаючи туди-сюди, закликають від холоду. Гадаю, варто дати їм замерзнути».

— Сподіваюся, з одним із нас все буде гаразд. Зараз же йдіть геть. Якщо ми вештатимемося разом, він не вистрибне. А будемо поодиноці — він визирне з найменшої тріщини, огляне пейзаж величезним яскравим оком, знову пірне вниз — *жух!* — й один із нас провалиться у пітьму.

— Тільки не я. Будь ласка, тільки не я.

Нас розділяло не більше шістдесяти футів, і в тьмавому світлі місяця ми вже почали втрачати один одного.

¹ Йдеться про знаменитий французький коньяк «Наполеон», витримка якого налічує не менше 6 років.

— Ви там? — здалеку погукав сер Роберт крізь листяну пітьму.

— Хотів би, щоб ні! — гукнув я у відповідь.

— Рухайтесь далі! — долинуло до мене. — Не втрачайте мене з поля зору. Підійдіть ближче. Ми вже майже на місці. У мене інтуїція, здається, я *відчуваю*...

Коли зникла остання хмара, місячне сяйво блиснуло діамантами, щоби показати, як сер Роберт, примруживши очі, розмахує руками, наче антенами, важко хапає повітря ротом, сподіваючись на щось.

— Ближче, ближче, — долинуло до мене. — Я чую, як він дихає. Будьте поряд. Не ворухіться. Можливо...

Він застиг на місці. У виразі його обличчя було щось таке, від чого мені хотілося підскочити, підбігти та зіштовхнути його з купини, на якій він стояв.

— Сер Роберте! О Господи! — заволав я. — Тікайте!

Проте сер Роберт наче приріс. Одна його рука метлялася у повітрі, наче шукала щось чи прагнула до чогось доторкнутися, в той час як інша витягла срібну фляжку з бренді. У місячному сяйві він здійснює її високо вгору, немовби цокаючись з Фатумом¹. А відтак, долаючи відразу, зробив один, два, три, Боже мій, *чотири* неймовірних ковтки!

Він розвів руки в боки, стоячи проти вітру, закинув голову назад, регочучи, наче хлопчина, і востаннє ковтнув свого тасмничого напою.

— Гаразд, Фіннегане, з-під землі ти чи із землі, — закричав Сер Роберт. — Ну ж бо! *Забирай* мене.

Він гупнув ногою.

Переможно заволав.

І зник.

Все це тривало лише мить.

Блиск, мигтіння. Темний куц виріс з-під землі, з шелестом всмоктав у себе повітря — тіло глухо впало, і дверцята з тріском зачинилися.

Галявина спорожніла.

— Сер Роберте, втікайте!

Але втікати вже не було кому.

Навіть не замислюючись над тим, що *мене* теж можуть схопити та змусити зникнути, я похитуючись пішов до місця, де сер Роберт виголював свій відчайдушний тост.

Я стояв, вдивляючись у землю та листя, — ні звуку, і тільки серце моє стугоніло, коли вітер здмухував листя, оголюючи камінці, суху траву та голу землю.

¹ Фатум (лат. *Fatum* — доля) — присуд долі; божество, частіше — божества, подібні до грецьких мойр.

Я, напевно, звів голову та завив, наче пес на місяць, а тоді впав на коліна і, забувши про страх, заходився розгрібати землю в пошуках дверцят до підземної гробниці, де тихий клубок ніг ткав нитки, зв'язуючи та муміфікуючи здобич, яка донедавна була моїм другом. «Ось вони, останні двері», — промайнула в моїй голові божевільна думка, коли я викрикував ім'я мого друга.

Я знайшов лише його люльку, тростину та фляжку з-під бренді, яку він загубив, коли розпрощався з ніччю, з життям, з усім на світі.

Підвівшись, я шість разів вистрелив у німотну землю, хоча це було цілковитою дурницею. Хитаючись, я брів через цю його раптову могилу, цю замуровану гробницю, намагаючись почути приглушені крики, волювання чи плач — але все було марно. Я ходив колами, беззбройний, стримуючи поєднані з риданням крики. Я би залишився там на всю ніч, але листяна злива та люте павуче хилитання зламаних гілок сповнили моє серце панічним жахом. Я побіг геть, все ще протинаючи його іменем запечатану хмарами тишу. Десь там ховався і місяць.

Опинившись біля садиби, я загунав у двері, смикаючи їх та горляничячи щось, аж поки не згадав, що вони відчиняються всередину і їх ніхто ніколи не замикав на замок.

В бібліотеці я був самотній як перст, і тільки лікер ще підтримував у мені життя. Я читав листа, якого сер Роберт залишив по собі:

«Мій любий Дугласе.

Я старий і вже набачився всього, але не божевільний. Фіннеган існує. Мій фармацевт дав мені сильну отруту, яку я підлив у бренді, що взяв із собою у нашу прогулянку. Я вип'ю це зілля до краплі. Фіннеган, не знаючи, що я — отруєна закуска, швидко затягне мене до себе. Ось я є — а ось мене немає. Я стану зброєю, що спричинить його смерть через хвилину після моєї. Не вірю, що на світі є ще такі жакні почвари, як він. Він зникне, і з його родом буде покінчено.

Незважаючи на мою старість, я надзвичайно допитливий. Я не боюся смерті, бо мій лікар сказав, що коли мене не вб'є якийсь нещасний випадок, то це зробить рак.

Я міркував над тим, щоби підсунути нашому нічному вбивці отруєного кролика, але тоді б я ніколи не дізнався, чи насправді він існує, а якщо так, то де саме. Фіннеган сконав би у своїх жакних тунелях, а я ніколи би нічого не дізнався. А обравши свій шлях, я на одну тріумфальну мить *дізнаюся* істину. Заздрить мені. Бійтеся за мене. Моліться за мене. Пробачте, що йду, не попросившись. Мій любий друже, бережіть себе».

Я склав листа та заридав.

Ніхто більше про сера Роберта не чув.

Дехто казав, що він наклав на себе руки, розігравши власну мелодраму, і що якось ми знайдемо його зогниле готичне тіло; подекували, що це він вбивав дітей, що саме ця його захопленість дверними стулками та завісами і взагалі дверима породила в ньому нездоровий інтерес до одного з видів павуків та призвела до диких планів зі створення найдивовижніших дверей в історії. Казали, що перед смертю він сам викопав ту зловісну нору і стрибнув туди в мене на очах, щоб увічнити історію про страшного Фіннегана.

Але я не знайшов ніякої нори. Відмовляюся вірити, що людина могла би вирити таку яму, навіть якщо це сер Роберт, поціновувач дверей.

Мені залишається тільки запитати: чи стане людина вбивати, знекровлювати тіла своїх жертв і будувати підземне сховище? Який у неї мотив? Створити *найдивовижніший*, найпотаємніший спосіб переходу? Божевілля. І як бути з тими величезними земляними кулями, які начебто були викинуті з павучої нори?

Десь глибоко під землею, в застеленій оксамитом безіменній крипті, лежать Фіннеган та сер Роберт. Чи є один із них параноїдним альтер-его іншого? Важко сказати. Але вбивства припинилися, і кролики повернулися в Чесемський ліс, а кущі тепер переповнені метеликами та птахами. Прийшла нова весна, і діти гасаять по гамірній галявині, що більше ніколи не занурюється в тишу.

Хай Фіннеган та сер Роберт спочивають у мирі.

«Східним експресом» на північ

У «Східному експресі», що прямував з Венеції на північ — до Парижа та Кале, літня пані помітила схожого на примару пасажира.

Той мандрівник, вочевидь, помирав від якоїсь жахливої хвороби.

Він сидів у двадцять другому купе наприкінці третього вагона. Він замовив собі сніданок, і тільки в присмерку підвівся знову і попрямував до освітлених електричними лампами вагона-ресторану, під акомпанемент дзенькоту кришталю та жіночого сміху.

Він з'явився цієї ночі. Рухаючись убивчо повільно, сів біля проходу в одному ряду з пані статечного віку з монументальним бюстом, ясним чолом і здобреною роками чуйністю.

Біля неї стояв чорний лікарський саквояж, а з грубої нагрудної кишені стирчав термометр.

Блідість примарного пасажира змусила її ліву руку потягнутися до кишені й торкнутися термометра.

— Ой, ненечко, — прошепотіла міс Мінерва Геллідей.

Повз проходив метрдотель, вона торкнула його за лікоть і кивнула в напрямку проходу.

— Вибачте, а куди прямує той бідолаха?

— У Кале, а тоді в Лондон, мадам. Як буде на те воля Божа.

І поквапився геть.

У Мінерви Геллідей зник апетит, і вона витріщилася на того засніженого скелета.

Здавалося, чоловік зрісся з розкладеним перед ним кухонним начинням. Ножі, виделки і ложки задзеленчали холодним сріблом. Він зачаровано прислухався, неначе то лунав, виграючи ножами, відгомін його власної душі, неначе той срібний передзвін долинав з іншого виміру. Його руки лежали на колінах, наче самотні тварини, і коли потяг хилитнувся, щоби зробити велику дугу, його безсиле тіло хиталося то туди, то сюди.

Якоїсь миті потяг зробив ще крутіший поворот і столове срібло із дзенькотом впало. Жінка за дальнім столом зі сміхом вигукнула:

— Я не вірю в це!

А чоловік ще гучніше зареготав:

— І я не вірю!

Випадково чи ні, а примарний пасажир ураз почав танути. Недовірливий сміх пари пронизав його наскрізь.

Він помітно зіщулювся. Очі запали, а з рота зринала холодна пара. Вражена міс Мінерва Геллідей нахилилася вперед і простягнула руку. А тоді прошепотіла:

— А я вірю!

Ефект виявився миттєвим.

Примарний пасажир виструнчився. Барва повернулася до його блі-дих щік. В очах загорівся вогник. Він почав крутити головою, аж доки не побачив дивовижну жінку, яка зцілювала словами.

Страшенно почервонівши, стара медсестра з великим теплим бюстом схопилася, підвелася й поквапилася геть.

Не минуло й п'яти хвилин, як міс Мінерва Геллідей почула, що метрдотель біжить коридором, стукає в двері і щось шепоче. Пробігаючи крізь її відчинені двері, він зиркнув на неї:

— А ви часом не...

— Ні, — здогадалася вона. — Не лікар. Але дипломована медсестра. Щось із літнім паном з вагона-ресторану?

— Так, так! Прошу, мадам, за мною!

Примарного пасажирів віднесли назад у його купе.

Коли міс Мінерва Геллідей дійшла туди, то відразу ж зазирнула всередину.

Дивний чоловік лежав, розпластавшись. Його очі заплющилися, рот обернувся на безкровну рану. Рештки життя жевріли тільки в його голові, яка трусилася в ритмі руху потяга.

«Боже милий, — подумала вона. — Він *мертвий!*»

А вголос мовила:

— Я покличу, якщо ви будете мені потрібні.

Метрдотель вийшов.

Міс Мінерва Геллідей м'яко зачинила двері й повернулася до мертвого чоловіка — він точно був мертвим. І все ж...

Вона зрештою наважилася простягнути руку й доторкнутися до зап'ястя, венами якого струменіла крижана вода. Вона відсахнулася, бо суха крига обпекла їй пальці. А тоді нахилилася вперед і прошепотіла прямо в обличчя блідавця.

— Слухайте дуже уважно. *Гаразд?*

Їй здалося, що у відповідь вона почула один холодний удар серця.

Тоді вона продовжила:

— Не знаю, як я здогадалася про це. Я знаю, хто ви, і знаю, на що ви хворієте...

Потяг повернув. Голова чоловіка смикнулася, ніби в нього була зламана шия.

— Я скажу, від чого ви помираєте! — прошепотіла вона. — Ваша хвороба — люди!

Його очі розширилися, неначе йому поцілили прямо в серце. Вона вела далі:

— Люди в потязі вбивають вас. Вони і є джерелом ваших страждань.

Щось схоже на дихання ворухнулося за щільно стиснутими, схожими на рану вустами.

— Та-а-а-ак!

Вона схопила його за зап'ястя, намагаючись намацати пульс.

— Ви прибули з якоїсь середньоевропейської країни, так? Звідкілясь, де ночі — довгі, а люди *прислухаються* до виття вітру? От тільки тепер усе змінилося, і ви спробували втекти в мандри, але...

Саме тієї миті зграйка хмільних туристів, зайшовшись реготом, пройшла коридором.

Примарний пасажир змарнів.

— Звідки ... ви, — прошепотів він, — ... дізналися... про це?

— Я висококваліфікована медсестра з винятковою пам'яттю. Я бачила, зустрічала такого, як ви, коли мені було шість років...

— Бачили? — видихнув блідавець.

— В Ірландії, біля Кілешандри¹. Будинок мого дядька стоїть там більше ста років, і він весь пропах дощем і туманом. Пізно вночі на даху лунали кроки, коридор виповнював звук грози, а тоді ця тінь увійшла до моєї кімнати. Вона сіла на моє ліжко, і від холоду того тіла мені стало холодно. Я все добре пам'ятаю, тому знаю, що це не сон, і тінь, що сідала край мого ліжка й шепотіла... дуже... скидалася на вас.

Старий хворий чоловік із заплученими очима пробурчав з глибини своєї арктичної душі:

— І хто ... і що... я є?

— Ви не хворий. І не помираєте, ви *просто*...

Свисток «Східного експреса» завив десь у даліні.

— ... привид, — завершила вона.

— Та-а-ак! — вигукнув він.

У тому крикові вчувалася впевненість, визнання, потреба. Він мало не зірвався на ноги.

— Так!

Цієї миті у дверному прорізі з'явився молодий священик, готовий здійснити обряд. З осяйними очима, вологими губами і розп'яттям у руках він витріщився на зіщулену постать примарного пасажера і гукнув:

— Чи можу я...?

¹ Кілешандра (англ. Killeshandra; ірл. Cill na Seanrátha — «церква старих фортець») — село в Ірландії, що знаходиться у графстві Каван (провінція Ольстер).

— Соборування¹? — старий пасажир підняв одну повіку, наче кришку срібної скриньки. — Від вас? Ні. — Він перевів погляд на медсестру. — Від неї!

— Сер! — вигукнув молодий священник.

Він відступив, стискаючи розп'яття, як витягну мотузку парашута, розвернувся і зник.

Стара медсестра лишилася розглядати свого дивного пацієнта, аж доки той не мовив:

— Як, — видихнув він, — *ви* зможете вилікувати мене?

— Ну... — вона злегка, сором'язливо всміхнулася. — Ми маємо *знайти* вихід.

«Східний експрес», і далі завиваючи, з пронизливим квилінням здолав ще більше миль ночі, туману і мряки.

— Ви прямуєте до Кале? — запитала вона.

— І ще далі, до Дувра, Лондона і, можливо, до замку за Единбургом, де я буду в безпеці...

— Це практично неможливо... — з тим же успіхом вона могла би вистрелити йому прямо в серце. — Ні, ні, зачекайте, не кваптеся! — вигукнула вона. — Неможливо... без *мене!* Я поїду з вами до Кале, а звідти — до Дувра.

— Але ж ви не знаєте мене!

— О, ще коли я була зовсім маленькою, ви снилися мені. Це було задовго до того, як я зустріла когось із вашої братії посеред ірландських туманів і дощів. У дев'ятирічному віці я вешталася болотами в пошуках собаки Баскервілів².

— Так, — мовив примарний пасажир. — Ви англійка, а англійці досі *вірять!*

— Точно. Значно сильніше, ніж американці, які схильні сумніватися. Французи? Циніки! Англійці найкращі. Складно знайти старий лондонський будинок, де би перед світанком не плакала власна сумна туманна панна.

Цієї миті двері купе, розхитані тривалим поворотом потяга, розійшлися навстіж. Божевільний шквал отруйних балачок, шалених роз-

¹ Соборування, або ж Слесосвячення — церковне Таїнство, в якому при помазанні тіла спеціально освяченим маслом (слеем) закликається на людину благодать Божа, що зцілює хворобу душевну і тілесну. Слесосвячення іменується Соборуванням тому, що за статутом Церкви його належить здійснювати семи священникам, тобто собором священиків.

² Алюзія на однойменну детективну повість англійського письменника сера А. Конан Дойля (1859–1930), у якій головні герої — приватний детектив Шерлок Голмс та його друг доктор Вотсон розслідують справу, пов'язану із моторошною родиною легендою. У легенді йдеться про примарного собаку, який уночі переслідує всіх Баскервілів на болотах Грімпенської трясовини.

мов та богохульного сміху спав на їхні голови. Примарний пасажир змарнів.

Звівшись на ноги, Мінерва Геллідей захряснула двері і поглянула на свого компаньйона по мандрівці з фамільярністю, яку дало їй життя, проведене в сидінні поряд із заснулими людьми.

— А тепер ви, — запитала вона, — хто такий *ви*?

Примарний пасажир, запримітивши в її обличчі вираз сумної дитини, яку він міг зустріти багато-багато років тому, переповідав своє життя.

— Я двісті років «жив» в одній місцині за Віднем. Щоби сховатися від нападок як атеїстів, так і справжніх вірян, я ховався на запилужених стелажах бібліотек і живився міфами та цвинтарними оповідками. Вряди-годи я смакував розкішними опівнічними трапезами з паніки та жаху, коли коні розбігалися навсібіч, валували собаки та катапультувалися коти... а я струшував крихти з могильних плит. З плином років мої співвітчизники з невидимого світу зникали один за одним, адже замки занепадали або ж лорди здавали свої населені привидами обійстя в оренду жіночим клубам або готелям. А нас, примарних бездомних блукальців, поливали дьогтем зневіри, топили в болотах сумніву, топтали в полях зневаги або відвертих насмішок. Щодня населення зростало ледь не вдвічі — і зневіра теж, тому всі мої друзі-привида позникали. Я останній, хто намагається перетнути потягом Європу, щоби дістатися до безпечного, промоченого дощем замку, де люди справді лякаються пороху й диму заблукалих душ. Англія і Шотландія — для мене!

Його голос розтанув у тиші.

— А як вас звати? — нарешті запитала вона.

— У мене немає імені, — прошепотів він. — Тисячі туманів відвідали мій родинний склеп. Тисячі дощів пролилися на мій надмогильний камінь. Сонце, вода і туман знищили всі позначки. Моє ім'я розтануло в квітах, траві та мармуровій пилюці.

Він розплющив очі.

— *Навіщо* ви робите це? — запитав. — *Допомагаєте* мені?

Коли правдива відповідь зірвалася з уст, вона всміхнулася:

— Мені в житті завжди бракувало жар-птиці.

— Жар-птиці!

— Я жила як совине опудало. Не черниця, але заміж так і не вийшла. Доглядаючи за матір'ю-інвалідом і напівсліпим батьком, я віддалася лікарням, смертним ложам, нічним крикам і лікам, а це не ті парфуми, які здатні привабити чоловіка. Тож і я сама як привид, бачите? А тепер, сьогодні, у віці шістдесяти шести років, я нарешті знайшла у вас дивовижно інакшого пацієнта — зовсім несхожого. О, Боже, оце

так виклик! Перегони! Я виведу вас із потяга, проведу крізь паризькі натовпи, а тоді через море — з потяга і на пором! Це моя...

— Жар-птиця! — викрикнув пасажир, і спазми сміху здавили його.

— Жар-птиця! Так, саме вона! — Але, — поцікавилася вона. — А хіба вони в Парижі не *кидають* птиць на жарівниці так само, як і священників на багаття?

Він заплющив очі й прошепотів.

— У Парижі? Ну звісно.

Потяг завив. Минула ніч.

І вони прибули в Париж.

Щойно вони приїхали, як шестирічний хлопчик, пробігаючи повз, наче заклад. Він витріщався на примарного пасажира, а примарний пасажир кинув у відповідь погляд, сповнений антарктичної криги. Хлопчик скрикнув і втік. Стара медсестра відчинила двері й визирнула.

Хлопчик щось торохтів своєму батькові в дальньому кінці коридору. Батько рушив вперед з криком:

— Що тут *відбувається*? Хто налякав мого...

Чоловік спинився. За дверима його погляд застиг на примарному пасажирові зі «Східного експреса», що сповільнювався і гальмував. Язик у нього прилип до піднебіння.

— ...мого сина? — закінчив він.

Примарний пасажир спокійно глянув на нього туманно-сірими очима.

— Я... — француз відсахнувся, недовірливо стиснувши зуби. — Вибачте! — видихнув він. — Мені прикро!

А тоді побіг геть, підштовхуючи сина.

— Шибеник. Вперед! — Їхні двері захряснулися.

— Париж! — луна пронеслася потягом.

— Замовкніть і поквартесь! — порадила Мінерва Геллідей, виштовхуючи свого старожитнього друга на платформу, переповнену сум'ятним настроєм і загубленим багажем.

— *Я розтану!* — вигукнув примарний пасажир.

— Не там, куди я вас веду! — вона виставила вперед кошик для пікніків і дивом заштовхнула чоловіка в останнє наявне таксі. Вони приїхали під грозове небо цвинтаря Пер-Лашез¹. Величезна брама саме зачинялася. Медсестра витягнула жменю франків. Брама спинилася.

Там вони мирно блукали собі поміж десятків тисяч надгробків. Стільки холодних надгробків, стільки похованих душ! Раптом мед-

¹ Пер-Лашез (Père Lachaise, буквально — «отець Лашез», на честь єзуїтського ченця) — один із найвідоміших цвинтарів Парижа. Розташований на сході міста.

сестра відчула запаморочення, біль у зап'ясті, а тоді холод ковзнув по лівому боці її обличчя. Вона труснула головою, наче хотіла вибавитися від цих відчуттів, і вони побрели далі серед могильних плит.

— Де ми влаштуємо пікнік? — спитав він.

— Де завгодно, — сказала вона. — Але пильнуйте! Все ж таки, це французький цвинтар! Вщерть заповнений циніками! Армії егоїстів, які спалювали людей на багатті за їхню віру, тільки щоби через рік їх самих спалили за власну віру. Тож давайте, обирайте!

Вони йшли далі. Примарний пасажир кивнув:

— Перший надгробок. Під ним: *порожнеча*. Мертвий фінал, а не *шепіт* часу. Друга плита: жінка, котра таємно від усіх вірила, бо кохала свого чоловіка і сподівалася знову зустрітися з ним у вічності... шурхіт духу, порухи серця. *Вже краще*. А тепер третій надгробок: письменник, автор трилерів для французьких журналів. Він *любив* свої ночі, свої тумани, свої замки. Температура *цього* каменю співмірна із добрим вином. То ж тут ми і сядемо, моя люба леді, ви відкоркуєте шампанське, і ми почекаємо на потяг.

Вона радісно запропонувала йому келих.

— А ви *можете* пити?

— Можу спробувати, — він прийняв келих. — Тільки спробувати й можу.

Примарний пасажир майже «помер», коли вони покинули Париж. Група інтелектуалів саме поверталась із семінарів про Сартрову «Нудоту». Гаряче повітря переповнювалося розмовами про Сімону де Бовуар¹, текло коридорами і залишало по собі порожнечу.

Блідий пасажир ще більше зблід.

Друга зупинка за Парижем, ще одне вторгнення! У вагон увійшла група німців, гучна у своїй зневірі в духах предків і сумнівах щодо політики. Дехто з них навіть мав книжки з назвою «Чи був Господь вдома?»

Східний привид ще глибше втиснувся в свої подібні до рентгенівських променів кістки.

— Ох, любий, — закричала міс Мінерва Геллідей і побігла до себе в купе, щоби принести і кинути поряд з ним цілу купу книжок.

¹ Жан-Поль Сартр (Jean-Paul Sartre, 1905–1980) — французький філософ, письменник, есеїст. Сімона де Бовуар (Simone de Beauvoir, 1908–1986) — французька письменниця, філософ, ідеолог фемінізму. І Сартр, і де Бовуар — представники атеїстичного екзистенціалізму. Згаданий у Р. Бредбері роман Ж.-П. Сартра «Нудота» 1938 р. — маніфест атеїстичного екзистенціалізму, де автор порушує проблеми хаосу й абсурду людської долі, страху, відчаю та безвиході.

— «Гамлет», — закричала вона. — Привид його батька, так. «Різдвяна пісня у прозі». Аж чотири привиди!¹ «Буремний перевал»². Кеті ж, повертається, так? *Привидом серед снігів?* «Поворот гвинта»³ і... «Ребекка»⁴! А ще моя улюблена «Мавпяча лапка»⁵! З чого почнемо?

Але східний привид, на відміну від Мерглека, не промовив ні слова. Його очі заплющилися, а рот зшили крижинки.

— Зачекай! — закричала вона.

І розгорнула першу книгу... де Гамлет стояв на стіні і слухав стогони привида свого батька, і прочитала:

— «Послухай же... Близька година... Коли я знов повернуся до сірки, В огонь і муки, й сморід»⁶.

Тоді прочитала ще:

— «Я дух твого батька, Приречений тут до пори блукати Ночами...»

І ще:

— «Якщо ти дійсно син своєму батьку... То помстися за убивство...»

І знову:

— «... Убивство — і підліше, Ніж будь-яке...»

І потяг мчав крізь ніч, коли вона вимовляла останні слова привида батька Гамлета:

— «Прощай навік! І пам'ятай мене».

— «Прощай навік! І пам'ятай мене».

Вона повторила:

— «... пам'ятай мене!»

І східний привид затремтів. Вона зробила вигляд, що не помічає цього, і взялася за іншу книжку:

¹ «Різдвяна пісня у прозі, або Святвечірнє оповідання з привидами» («A Christmas Carol in Prose, Being a Ghost Story of Christmas», 1843) — різдвяна повість англійського письменника Чарлза Діккенса (1812–1870), у якій до головного героя Ебенезера Скряжа являються почергово чотири духи — Дух Колишнього Різдва, Дух Нинішнього Різдва, Дух Прийдешнього Різдва і Дух Скряжевого колишнього компаньйона Джекоба Мерглека.

² «Буремний перевал» («Wuthering Heights», 1847) — єдиний роман Емілі Бронте (1818–1848), виданий під чоловічим псевдонімом Елліс Белл.

³ «Поворот гвинта» («The Turn of Screw», 1898) — містико-психологічна повість американського письменника Генрі Джеймса (1843–1916).

⁴ «Ребекка» («Rebecca», 1938) — роман англійської письменниці Дафни Дюмор'є (1907–1989).

⁵ «Мавпяча лапка» («The Monkey's Paw», 1902) — «страшне» оповідання англійського письменника Вільяма Джекобса (1863–1943), яке стало класикою літератури жахів.

⁶ Тут і далі цитати зі сцени п'ятої першої дії трагедії Вільяма Шекспіра «Гамлет, принц Данії» («Hamlet, Prince of Denmark», 1603) у перекладі українською Ю. Андруховича.

— «Почнімо з того, що Мерглей помер...»¹

А «Східний експрес» торохкотів примарним мостом понад невидимою річкою.

Її руки наче пташки пурхали понад книжками.

— «Я — Дух Колишнього Різдва».

Далі:

— «Примарний рикша виринув із туману, із цокотінням пронісся в пітьму...»²

І чи не долинає найкраща луна кінських копит з горла східного привида?

— «Відірвіть мостини! Ось тут, ось тут!.. Це калатає його гидотне серце!»³ — м'яко вигукнула вона.

І ратом! — наче стрибок жабки. Вперше більше ніж за годину у східного привида пробився пульс.

Німці далі по коридору стріляли з гармат невіри.

А вона і далі лила ліки:

— «...Тужливе завивання пролунало над болотами...»⁴

І відлуння цього виття, цього нещасного крику, виринувши в глибинах душі її компаньйона по мандрах, пролилося крізь його рот.

Западала глибока ніч, місяць плив у височині, і Жінка в Білому⁵ ступала тихим краєвидом, як і розповідала, читала стара медсестра, і кажан, який, обернувшись на вовка, миттю став ящіркою, побіг по чолі похмурого пасажира.

Зрештою в потязі запанувала сонна тиша, і міс Мінерва Геллідей впустила останню книгу з рук. Книга з глухим стуком впала на підлогу.

— *Requiescat in pace*⁶? — прошепотів із заплушеними очима східний мандрівник.

— Так, — посміхнулася вона, киваючи. — *Requiescat in pace*.

І вони заснули.

Зрештою вони дісталися до моря.

¹ Тут і далі цитати з «Різдвяної пісні у прозі» («A Christmas Carol in Prose», 1843) Ч. Дікенса у перекладі українською мовою Ол. Мокровольського.

² Цитата з містичного оповідання англійського письменника Ред'ярда Кіплінга «Примарний рикша» («The Phantom Rickshaw», 1885).

³ Цитата з містичного оповідання американського письменника Е. А. По «Серце виказало» («The Tell-Tale Heart», 1843) у перекладі українською мовою В. Шовкуна.

⁴ Цитата з детективної повісті англійського письменника А. Конан Дойля «Собака Баскервілів» («The Hound of the Baskervilles», 1902) у перекладі українською мовою М. Дмитренка.

⁵ Алюзія на однойменний роман англійського письменника Вілкі Коллінза (1824–1889).

⁶ Спочивай у мирі (лат.)

Стояв туман, який перетворився на імлу, а той обернувся на краплі — потік сліз безмежного неба.

Це змусило похмурого пасажира розплющити очі, розліпити рота і пробурмотіти слова подяки примарному небу та узбережжю, яке навідали привиди припливу; а тим часом потяг спинився під дахом вокзалу, де натовп перейшов з вагонів на паром.

Східний привид відступив від юрми — останній силует у майже тепер примарному вагоні.

— Заждіть! — крикнув він тихо і жалісно. — Паром. Там же нема, де сховатись! А ще ж *митниця!*

Однак митники, кинувши короткий погляд на бліде обличчя, поховане під темною кепкою та хутряними навушниками, швидко замахали прапорцями, дозволяючи цій зимовій душі зійти на облавок.

Щоби вона могла потрапити в оточення грубих голосів, гострих ліктів, потоків людей, які заколихалися, щойно паром затремтів і рушив. Медсестра помітила, що її тендітний крижаний супутник знову почав танути.

Гурт дітлахів, який з криками пробіг повз, змусив її крикнути:

— Хутко!

І вона ледь не схопила на руки кволого чоловіка і понесла вслід за хлопчиками та дівчатками.

— Ні! — кричав старий пасажир. — Гамір!

— Він незвичайний! — медсестра штовхала його крізь двері. — Цілющий гамір! Ось так!

Старий роззирнувся.

— Але ж, — прошепотів він. — Це дитяча кімната.

Вона провела його в самий епіцентр криків і біганини.

— Дітки, — покликала вона.

Діти непорушно завмерли.

— Час розповідати казки!

Вони вже ладні були кудись бігти знову, коли вона додала:

— Час розповідати казки про *привидів!*

Вона наче випадково вказала пальцем на похмурого пасажира, котрий слабкими, блідими пальцями вхопився за шарф, що обмотував його крижане горло.

— Всім *сісти!* — наказала медсестра.

Діти, не перестаючи галасувати, вмостилися на підлозі. Вони сиділи навколо східного мандрівника зі «Східного експреса», неначе індіанці навколо вігвама, і витріщалися на його напіввідкритий рот, наче там вирувала морозна завірюха.

Старий затремтів. Мінерва швидко спитала:

— А ви *справді* вірите у привидів? *Так?*

— О *так!* — залунали крики. — Так!

Привид постатнів, так наче хтось встромив шомпол вздовж його хребта, підбадьорився. Яскраві, наче викресані дрібні вогники спалахнули в його очах. Зимовий рум'янець залив його щоки. І що більше діти тягнулися до нього, то вищим і жвавішим він ставав. Він вказав крижаним пальцем на дитячі обличчя.

— Я... — прошепотів він. — Я... — Пауза. — ...оповім вам жакну історію про *справжнього* привида!

— Так! — загорлали діти.

Він заходився розповідати, і палкість його розповіді вимальовувала тумани, притягувала імлу і запрошувала дощі; діти міцніше притиснулися одне до одного, утворивши ложе з вуглин, на якому він радо відігривав свої кості. Поки він говорив, медсестра Геллідей, котра стояла біля дверей, бачила те ж саме, що побачив він, зоріючи крізь хистке море: примарні скелі, крейдяні бескиди, безпечні камені Дувра, і побіля них застигли в очікуванні, переповнені шепотом башти та центральні вежі замків, де привиди, такі ж, якими вони були і раніше, чекають на мовчазних горищах. Дивлячись на це все, стара медсестра відчула, як її власна рука тягнеться до термометра у нагрудній кишені. Намацала свій пульс. Раптова пітьма торкнулася її очей.

А тоді хтось із дітей спитав:

— А *ти* хто?

Закутавшись у свій примарний саван, похмурий пасажир напружив яву і відповідь.

Лише звук корабельного гудка різко обірвав тривалі опівнічні історії. Приходили батьки, щоби забрати своїх загублених дітей подалі від «східного» джентльмена з примарними очима. Його голос пробирав до кісток, а він усе шепотів і шепотів, аж доки паром легенько не вдарився об причал і останнього хлопчика попри його спротив не забрали з каюти. Старий та медсестра zostалися самі в дитячій кімнаті, коли паром спинився і затремтів по-особливому, наче він теж чув, слухав і насолоджувався передсвітанковими оповідками.

Стоячи на трапі, мандрівник зі «Східного експреса» уривчасто сказав:

— Ні, мені не потрібна допомога, щоби спуститися. Дивіться!

Впевненим кроком він спустився трапом. Діти додали його постаті кольору, зросту й голосу, і що ближчав він до Англії, тим ширшою і вільнішою ставала його хода, тож коли він ступив на причал, з тонких губ його щасливо випурхнуло тихе зітхання, а медсестра позад нього насуплено спинилася й дозволила йому побігти до потяга.

Спостерігаючи за його майже дитячим поспіхом, вона могла лише стояти на місці. Її затопило відчуття втіхи або й навіть чогось більшого. Він біг, її серце бігло разом із ним — і раптом удар неймовірного болю. Її накриває ковдрою темряви, і вона втрачає свідомість.

Через поквип примарний пасажир зовсім не помітив, що старої медсестри не було поряд — так швидко він йшов.

Біля потяга він видихнув:

— Ось! Нарешті! — старий міцно вхопився за поручень. Тільки тоді він відчув, що чогось бракує, і озирнувся.

Мінерви Геллідей не було поряд.

Через мить вона підійшла. Жінка мала блідіший, ніж зазвичай, вигляд, але на її устах грала широка посмішка. Вона тремтіла, заледве не падала. Цього разу він її підхопив.

— Люба леді, — промовив він. — Ви були такою люб'язною.

— Але, — промовила вона тихо, позираючи на нього, чекаючи, коли він по-справжньому роздивиться її. — Я нікуди не їду...

— Ви...

— Я помандрую з вами, — промовила вона.

— Але ж ваші плани?

— Вони змінилися. Тепер мені нема куди більше податися.

Вона трохи повернулася, щоби поглянути через його плече.

На причалі натовп, який швидко збільшувався, дивився на щось, що лежало на дошках. Голоси перешіптувалися, щось кричали. Слово «лікар» лунало кілька разів.

Примарний пасажир дивився на Мінерву Геллідей. Тоді він поглянув на натовп і на те, що викликало стурбованість людей: у них під ногами лежав розбитий термометр. Він перевів погляд на Мінерву Геллідей, яка досі витріщалася на дошки причалу.

— О, моя добра леді, — зрештою мовив він. — Ходімо.

Вона поглянула йому в обличчя.

— Жар-птиця?

— Жар-птиця!

Він допоміг їй зійти на потяг, який швидко зрушив з місця, зашумів і полетів коліями до Лондона, Единбурґа, до мурів і замків, до темних ночей і довгих років.

— Цікаво, ким вона була? — промовив примарний пасажир, озираючись на натовп біля причалу.

— Боже милосердний, — промовила медсестра. — Якщо відверто, то я її ніколи й не знала.

І потяг зник.

Ще з двадцять секунд колії тремтіли, а тоді завмерли.